
STUDIA IURIS

JOGTUDOMÁNYI TANULMÁNYOK / JOURNAL OF LEGAL STUDIES

2025. II. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

A folyóirat a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolájának a közleménye. A szerkesztőség célja, hogy fiatal kutatók számára színvonalas tanulmányaik megjelentetése céljából méltó fórumot biztosítson.

A folyóirat közlésre befogad tanulmányokat hazai és külföldi szerzőktől – magyar, angol és német nyelven. A tudományos tanulmányok mellett kritikus, önálló véleményeket is tartalmazó könyvismertetések és beszámolók is helyet kapnak a lapban.

A beérkezett tanulmányokat két bíráló lektorálja szakmailag. Az idegen nyelvű tanulmányokat anyanyelvi lektor is javítja, nyelvtani és stilisztikai szempontból.

A folyóirat online verziója szabadon letölthető (open access).

ALAPÍTÓ TAGOK

BODZÁSI BALÁZS, JAKAB ÉVA, TÓTH J. ZOLTÁN, TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ

FŐSZERKESZTŐ

JAKAB ÉVA ÉS BODZÁSI BALÁZS

OLVASÓSZERKESZTŐ

GIOVANNINI MÁTÉ

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI

BOÓC ÁDÁM (KRE), FINKENAUER, THOMAS (TÜBINGEN), GAGLIARDI, LORENZO (MILANO), JAKAB ANDRÁS DSc (SALZBURG), SZABÓ MARCEL (PPKE), MARTENS, SEBASTIAN (PASSAU), THÜR, GERHARD (AKADÉMIKUS, BÉCS), PAPP TEKLA (NKE), TÓTH J. ZOLTÁN (KRE), VERESS EMŐD DSc (KOLOZSVÁR)

Kiadó: Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Székhely: 1042 Budapest, Viola utca 2-4

Felelős Kiadó: TÓTH J. ZOLTÁN

A tipográfia és a nyomdai előkészítés: CSERNÁK KRISZTINA (L'Harmattan) munkája

Nyomdai kivitelezés: Prime Rate Zrt., felelős vezető: TOMCSÁNYI PÉTER

Honlap: <https://ajk.kre.hu/index.php/jdi-kezdolap.html>

E-mail: doktori.ajk@kre.hu

ISSN 3057-9058 (Print)

ISSN 3057-9392 (Online)

URL: KRE ÁJK - Studia Iuris

<https://ajk.kre.hu/index.php/kiadvanyok/studia-iuris.html>

ALKOTMÁNYJOGI FELELŐSSÉG A SÉRTETT VONATKOZÁSÁBAN

CONSTITUTIONAL LIABILITY TOWARDS THE VICTIM

KOVÁCSNÉ MOLNÁR ANNA¹

ABSTRACT ■ My research aims to explore the constitutional rights that may be granted to victims, as well as to investigate what protections state bodies and authorities provide to the victim based on their constitutional responsibilities. To achieve this, I will conduct a comparative analysis of the Hungarian Fundamental Law, the Slovak Constitution, and I will also take into account the fundamental rights defined in the European Convention on Human Rights, and the Charter of Fundamental Rights. My hypothesis is that the constitutional rights established in the Fundamental Law are not sufficiently recognized by the professionals working within the authorities involved in criminal proceedings or by the victims themselves, which is why certain cases remain stagnant at the victim level and the victim does not transition into the position of a complainant.

KEYWORDS: victim, constitution, responsibility, Constitutional Court, injured party

ABSZTRAKT ■ Kutatásom célja annak felderítése, hogy a sértettet milyen alkotmányos jogok illethetik meg, továbbá az, hogy kiderítsem, hogy az állami szervek és hatóságok az alkotmányjogi felelősségükből adódóan milyen védelmet biztosítanak a sértett számára. Ehhez összehasonlító elemzéssel megvizsgálom a magyar Alaptörvényt, a szlovák Alkotmányt, továbbá figyelembe veszem az Emberi Jogok Európai Egyezményében és az Alapjogi Chartában meghatározott alapvető jogokat. Hipotézisem, hogy az Alaptörvényben meghatározott alkotmányos jogok nincsenek tudatosulva a büntetőeljárás során eljáró szerveknél dolgozó szakemberekben és áldozatokban sem és ennek köszönhető az, hogy egy-egy ügy megreked az áldozati szinten és az áldozat nem lép a sértett pozíciójába.

KULCSSZAVAK: sértett, alkotmány, felelősség, Alkotmánybíróság, áldozat

¹ PhD hallgató, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.

1. BEVEZETÉS

JACQUES DERRIDA álláspontja szerint, a tudatlanság, amely abban nyilvánul meg, hogy nincs elegendő ismeret vagy tudatosság arról, mit jelent felelősnek lenni, önmagában a felelősség hiányát jelenti. Ahhoz, hogy felelős lehess, szükséges reagálni vagy válaszolni arra, mit jelent felelősséget vállalni. „...*Not knowing, having neither a sufficient knowledge or consciousness of what being responsible means, is of itself a lack of responsibility. In order to be responsible it is necessary to respond to or answer to what being responsible means.*”²

Ebből az elméletből kiindulva fontos tisztázni a felelősség kérdését. A Magyar nyelv értelmező szótárának leírása szerint, a felelősség olyan kötelezettség, amely alapján valakinek kötelezettséget kell vállalnia akár erkölcsi, akár anyagi vonatkozásban valakiért vagy valamiért.³ Amennyiben valaki felelősséget vállal valamiért, akkor kötelezettségéből adódóan elszámolási kötelezettség is terheli ennek kapcsán, továbbá a következményekért is felelősségre vonható. A felelősség jelentése általánosan egyes magatartásokkal való szembeszegülés, jogi értelemben pedig jogszabályok megsértése. Alapja a köteleességszegés, amely cselekvéssel vagy mulasztással valósulhat meg. A felelősség speciális kötelezettség, amely a normaszegő jogalanyt terheli, és morális, politikai vagy jogi kötelezettségek formájában nyilvánulhat meg a társadalom, a választópolgárok vagy más jogalanyok irányában. Az alkotmányjogi felelősséget vizsgálva, az állami szervek és a hatóságok felelőségét kell figyelembe venni, amelyen belül jelentős kérdés, hogy milyen védelmet biztosít az alkotmány a sértettek számára.

A sértettek jogainak védelme kulcskérdés az alkotmányos felelősségi rendszerben. Idetartoznak a kártérítési jogok és a jogorvoslati lehetőségek. Az állami szervek felelőssége akkor merülhet fel, ha elmulasztják a sértettek védelmét biztosítani, vagy ha jogsértő döntéseket hoznak.

CHRONOWSKY NÓRA és PETRÉTEI JÓZSEF – alkotmányjogi felelősségről szóló – tanulmányukban arra a következtetésre jutottak, hogy az alkotmányjogi felelősség a kötelezettségek és a magatartás összefüggésében értelmezhető, ahol a felelős személy a tettei következményeiért számot ad. A felelősség elvárásokhoz kapcsolódik, amelyek jellemzően társadalmi normák formájában jelentkeznek. A tudatos döntések képessége alapvető feltétel, mivel a jövőbeli következmények előre nem tervezhetők, és a felelősség mindig a felelősségvállalást vonja maga után. A felelősség moralitási szempontból is értékelhető, mivel hatással van másokra,

² JACQUES DERRIDA: *The gift of death*. Chicago, University of Chicago Press, 1992, 25.

³ A magyar nyelv értelmező szótára, <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/search/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJNVSI6IFsiTkZPX0xFWF9MZXBpa29ub2tfMUJFOEItiXX0sICJxdWVyeSI6ICJmZWxlbFxiMDE1MXNzXHUwMGU5ZyJ9>

és ösztönzőként funkcionál az egyéni és közösségi döntésekben. A jogi felelősség kiemelkedő jelentőséggel bír a társadalmi normák között.⁴ TAKÁCS ALBERT akként vélekedik, hogy az alkotmányjog normatív erővé válása szempontjából elengedhetetlen a felelősségi rendszer, mivel a jogi előírások csak hatékonyan értelmezhetők, ha mögöttük érvényes ítéletek és parancsok állnak. Felelősség nélküli jogi előírásoknak nem lehet jogi jelentősége sem.⁵ CSERVÁK CSABA álláspontja szerint az alapjogok érvényesülésének feltétele, hogy a jogszabályok megalkotásakor figyelembe kell venni az alkotmányos jogokat és a bíróságok ezen jogok mentén hozzák meg döntéseiket.⁶

2. MAGYARORSZÁG ALAPTÖRVÉNYE

Magyarország Alaptörvényét megelőzően, a Magyar Köztársaság Alkotmányáról⁷ beszélhettünk, amelyet az Országgyűlés az 1936. évi szovjet Alkotmány alapján fogadott el 1949. augusztus 18-án és amely 2011. december 31-ig volt hatályban, többszöri módosítást követően. Már ez a jogszabály is rendelkezett az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogairól és azok védelméről,⁸ továbbá az alapvető jogokról és kötelezettségekről, amelyek közül a sértettre vonatkozóan is értelmezhetők rendelkezések.⁹

Magyarország Alaptörvényét az Országgyűlés 2011. április 18-i ülésnapján fogadta el, és az akkori köztársasági elnökünk, Schmidt Pál aláírásával, 2012. január 1-jén lépett hatályba. Megalkotásának lényege, hogy Magyarország saját törvényének tekinthető, nem idegen országok nyomása következtében jött létre, mint történelmünkben a jogalkotás során az már annyiszor előfordult. Az Alaptörvény a legmagasabb szintű jogi normánk, amely megalkotásánál szem előtt tartották a nemzeti és az európai értékek iránti elkötelezettséget.¹⁰ Többszöri módosítást követően, a jelenlegi változata, amely a tizenötödik módosítás, az

⁴ CHRONOWSKY NÓRA – PETRÉTEI JÓZSEF: Az alkotmányjogi felelősségről. *Jogtudományi Közlöny*, 2012 (7–8), 277–287.

⁵ TAKÁCS ALBERT: Az alkotmányjogi felelősség természete és elemei. *Acta Juridica et Politica*, 2015 (1), 133–159.

⁶ CSERVÁK CSABA: *Az alapjogi réteg érvényesülése és intézményrendszere: habilitációs tézisek*. 2016. [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://ajk.kre.hu/images/doc4/JDI/habilitacio/Cservak_Csaba_Habil.tezisek.v1.pdf](https://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://ajk.kre.hu/images/doc4/JDI/habilitacio/Cservak_Csaba_Habil.tezisek.v1.pdf).

⁷ 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmánya, https://jogkodex.hu/jsz/alkotmany_1949_20_torveny_3723284.

⁸ Ibid. 8. § (1)–(2).

⁹ Ibid. XII. fejezet. 54. §–57. §, 64. §, 66. §–67. §.

¹⁰ <https://2010-2014.kormany.hu/hu/mo/az-alaptorveny>.

Országgyűlés által 140 igen, 21 nem szavazattal, tartózkodás nélkül 2025. április 14-én került elfogadásra. Joggal tehetnénk fel a kérdést, hogy a ma már tizenötödik módosításon átesett Alaptörvény, milyen szinten tud jogbiztonságot nyújtani az érintettek számára.¹¹

Figyelembe véve a sértett jogait, amelyek minden embert megillető alapvető jogként szerepelnek az Alaptörvényben, szem előtt kell tartanunk, hogy az embert megillető egyéni és közösségi alapvető jogok sérthetetlenek és elidegeníthetetlenek és e jogok védelmét az állam elsőrendű kötelezettségének tekinti.¹² Az Alaptörvény szerint az emberi méltóság sérthetetlen. A sértett szempontjából az emberi méltóság sérthetetlensége kiemelt jelentőségű. A sértett jogai akkor sérülhetnek, ha a büntetőeljárás során méltatlan bánásmódban részesül, például, ha a hatóságok nem megfelelően bánnak vele, vagy ha másodlagos viktimizációnak van kitéve. Az Alaptörvény alapot nyújt arra, hogy a sértettnek biztosított eljárás méltóságteljes legyen. Ezenfelül biztosítja az ember élethez való jogát, amelyet annak fogantatásához köti, és amely jog megilleti élete végéig.¹³ A sértett érdekeinek szempontjából fontos, hogy sem az eljárás során, sem előtte vagy utána ne érje embertelen, megalázó bánásmód.¹⁴ Ez különösen jelentős az emberkereskedelem és egyéb súlyos bűncselekmények áldozatainak esetében, akik gyakran másodlagos viktimizációnak is ki vannak téve. A másodlagos viktimizáció gyakori jelenség a családon belüli erőszak során is, ahol a nő mint gyengébb nem szenved gyakrabban a kapcsolat során. Hiába próbál kilépni a kapcsolatból, vagy feljelentést tenni aktuális párja ellen, sokszor az eljáró szervek nem is értik, mit keres még abban a kapcsolatban, és figyelmen kívül hagyva a sértett pszichés állapotát, még súlyosabb lelki helyzetbe hozzák, mint amilyenben az eljárást megelőzően volt, aminek következtében újra áldozattá válik, az eljárás sérelmeinek áldozatává. DOMOKOS ANDREA kiemelt figyelmet fordít a családon belüli erőszak áldozataira, és tanulmányában kitér arra is, hogy az Európai Unió Alapjogi Chartája az emberi jogok megsértése és a megkülönböztetés ellen irányulva fellép az ilyen jellegű jogsértések ellen.¹⁵ Az Alaptörvény által biztosított szabadsághoz és

¹¹ A Magyar Helsinki Bizottság álláspontja szerint az Alaptörvény 15. módosítása nem biztosítja megfelelően a bíróságok függetlenségét, és mivel nem teszi lehetővé mindenki számára az Alkotmánybírósághoz fordulás jogát, ezzel csorbul az alapjogok kikényszeríthetősége, <https://helsinki.hu/alaptorveny/>.

¹² Magyarország Alaptörvénye I. cikk, <https://njt.hu/jogszabaly/2011-4301-02-00.22#CBI@BE3>.

¹³ Magyarország Alaptörvénye II. cikk.

¹⁴ Magyarország Alaptörvénye III. cikk.

¹⁵ DOMOKOS ANDREA: A családon belüli erőszak áldozatai. In: DOMOKOS ANDREA – CZINE ÁGNES – DOBROCSI SZILVIA (szerk.): *Áldozati szerepek*. Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2025, 161.

biztonsághoz való jog a sértett büntetőeljárásbeli szerepe szempontjából kettős jelentőséggel bír. Egyrészt biztosítja az állam részéről, hogy az elkövetőt csak jogszerű eljárást követően lehessen megfosztani a szabadságától, másrészt viszont a sértett védelmét is biztosítani kell, például előzetes letartóztatás vagy távollattartás alkalmazásával, ha az elkövető fenyegetést jelent rá. Ezenkívül, ha valaki törvénytelen letartóztatás vagy fogva tartás áldozatává válik, a törvény lehetőséget biztosít számára kártalanításra.¹⁶ Az említett garanciális rendelkezést az ENSZ Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 9. és 11. cikkei is tartalmazzák.¹⁷ A jogos védelemhez való jog biztosítja a sértett számára a jogot arra, hogy jogellenes támadás esetén önvédelmet gyakoroljon. A jogos védelem kérdése gyakran felmerül például családon belüli erőszak esetén vagy rablások kapcsán, amikor a sértett adott esetben, kényszerhelyzetben cselekszik. Kérdést vethet fel az elhárítás mértéke. Viszont az Alaptörvény magyarázata szerint a sértett nem büntethető olyan esetben, amelyben ugyan átlépte a támadás elhárítása során a szükséges mértéket, de annak nagyságának mérlegelése az ijedtség miatt tőle nem volt elvárható.¹⁸ A sértett szempontjából különösen fontos a személyes adatok védelme is, hiszen a mai internetes világban az adatok könnyedén kikerülhetnek a közösségi oldalakra, és ez akár nagy nyilvánosság előtti megszégyenítés veszélyét is magában rejtheti.¹⁹ Például a szexuális bűncselekmények áldozatai esetében az anonimitás biztosítása alapvető jelentőségű. Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 8. cikke is biztosítja a személyes adatok védelmét, amelyre a sértett szempontjából az eljárás során különös figyelmet kell fordítani.²⁰ A megkülönböztetés tilalma lehetőséget biztosít a sértett számára, hogy az eljárás során egyenlő bánásmódban részesüljön az eljárás többi résztvevőjével egyetemben, és sem faji identitása, sem vallása, sem nézetei, sem bőrszíne miatt, sem bármilyen fogyatékosága miatt, sem nyelvismereti hátránya miatt, politikai nézete miatt, esetlegesen társadalmi származása miatt negatív elbánás ne érhesse.²¹ A diszkrimináció elleni küzdelmet az Európai Unió is kiemelt jelentőségűnek tartja, ezért az Alapjogi Charta 21. cikke a megkülönböztetés minden módját tilalmazza.²² Az Alaptörvény biztosítja a sértett részére,

¹⁶ Magyarország Alaptörvénye IV. cikk.

¹⁷ 1976. évi 8. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről, 9–11. cikke, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=97600008.tvr>.

¹⁸ Magyarország Alaptörvénye V. cikk.

¹⁹ Magyarország Alaptörvénye VI. cikk.

²⁰ Az Európai Unió Alapjogi Chartája 8. cikk, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX:12007P>.

²¹ Magyarország Alaptörvénye XV. cikk.

²² Az Európai Unió Alapjogi Chartája 21. cikk.

hogy ügyében a hatóságok pártatlanul és tisztességes módon járjanak el. Ez azt jelenti, hogy az eljárás során megfelelő tájékoztatást kell kapnia, a hatóságok nem késlekedhetnek az eljárás során, és minden döntésüket meg kell indokolniuk. Ha a sértett úgy érzi, hogy az eljárás elhúzódik vagy nem megfelelően kezelik az ügyét, jogorvoslattal élhet. Ezen túl, ha a hatóságok jogellenesen kárt okoznak neki, például egy bűnjelként lefoglalt tárgyát nem adnak vissza időben vagy indokolatlanul korlátozzák a jogait, kártalanításra tarthat igényt.²³ TÓTH J. ZOLTÁN tanulmányában akként vélekedik, hogy a tisztességes eljárás olyan állam által is elismert eljárás, amely nem korlátozódhat csupán a bírósági eljárásra. A tisztességes eljáráshoz való jogot, a jogalanyok elidegeníthetetlen jogaként határozza meg. Olyan állammal szembeni követelménynek tekinti, amely az igazságosságot kívánja szolgálni. A tisztességes eljárás kritériumaként említi annak lehetőségét, hogy az érdekelt fél az eljárásban fellépessen jogai védelme érdekében, és joggal várja el, hogy ügyét pártatlan elbírálásban részesítik.²⁴ Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 41. cikke szintén meghatározza az eljárások részrehajlás nélküli és ésszerű határidőn belüli ügyvitelét, továbbá az EU szervei által okozott kár megtérítését.²⁵ Mint láthatjuk, az Alaptörvény XXIV. cikke biztosítja, hogy a sértett ne csak passzív résztvevője legyen a büntetőeljárásnak, hanem jogaival aktívan befolyásolhassa az ügyének alakulását.

Az Alaptörvény biztosítja a sértett számára, hogy az ellene elkövetett bűncselekménnyel kapcsolatos ügyét független és pártatlan bíróság tárgyalja. E jog garantálja, hogy a bűncselekmény miatti eljárás során a sértett érdekeit megfelelő módon képviseljék, és az ügyet gyorsan, törvényes keretek között bírálják el. Ez biztosítja, hogy a sértett ne szenvedjen jogellenes hátrányt a bíróság előtti eljárásban. A jogorvoslathoz való jog lehetőséget nyújt a sértettnek arra, hogy a büntetőeljárás során hozott bírósági vagy hatósági döntés ellen jogorvoslattal éljen, amennyiben úgy érzi, hogy a döntés sérti az ő jogait vagy jogos érdekeit. Ez biztosítja, hogy a sértett képes legyen megvédeni jogait és érdekeit, amennyiben úgy véli, hogy a bíróság vagy hatóság tévedett vagy nem megfelelő döntést hozott.²⁶ Mint DOBROCSI SZILVIA is említi tanulmányában, a jogalkotó a sértett érdekében gyorsított és egyszerűsített eljárásról is rendelkezett, amelyekben szintén lehetővé teszi a sértett számára a polgári jogi igényének érvényesítését.²⁷

²³ Magyarország Alaptörvénye XXIV. cikk.

²⁴ TÓTH J. ZOLTÁN: A tisztességes eljáráshoz való jog az alkotmányjogipanasz-eljárásokban. In: TÓTH J. ZOLTÁN (szerk.): *Az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasz. Tanulmányok a „valódi” alkotmányjogi panasz alkotmánybírói gyakorlatáról.* Budapest, Patrocinium Kiadó, 2023, 182.

²⁵ Az Európai Unió Alapjogi Chartája 41. cikk.

²⁶ Magyarország Alaptörvénye XXVIII. cikk.

²⁷ DOBROCSI SZILVIA: A sértett helyzete a büntetőeljárásban. In: DOMÓKOS ANDREA – CZINE ÁGNES – DOBROCSI SZILVIA (szerk.): *Áldozati szerepek.* Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2025, 225.

Magyarország kiemelt védelmet biztosít a gyermekek részére, így a sértett gyermekek számára is.²⁸ A gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmények elszaporodása miatt, módosításra került az Alaptörvény, amelynek köszönhetően, sarkalatos törvényben meghatározták azoknak a bűncselekményeknek a körét, amelyeket a gyermekek sérelmére követhetnek el, és amelyek elkövetése esetében a köztársasági elnök nem adhat egyéni kegyelmet. E rendelkezést az Alaptörvény tizenharmadik módosítását követően 2024. július 1-je óta alkalmazzuk.²⁹ Figyelembe véve a KSH által nyilvántartott statisztikai adatokat, 2009-től 2023 év végéig egymillió nyolcszáztizennégyezer-nyolcvankettő bűncselekményt tartanak nyilván, amelyeknek átlagosan 6,38%-át gyermekek ellen követték el, ebből is átlagosan 2,58%-át tizennégy éven aluliak sérelmére és 3,8%-át tizennégy és tizennyolc év közötti sértettek sérelmére.³⁰

Az említett alaptörvényi rendelkezések az Európai Unió Alapjogi Chartájának figyelembevételével kerültek megalkotásra. Az Alapjogi Charta előírásai szem előtt tartják a tagállamok alkotmánybírósági gyakorlatát, és az Európai Unió Bíróságának joggyakorlatát, amelyek szerint az emberi jogok korlátozására csak arányosan, olyan mértékben kerülhet sor, amennyiben az szükségszerű és elengedhetetlen.³¹

3. A SZLOVÁK KÖZTÁRSASÁG ALKOTMÁNYA

A Szlovák Köztársaság Alkotmánya³² 1992. szeptember 1. napjától hatályos. A mai napig huszonnégy módosításon ment keresztül. Jelenlegi változata 2025. január 1. napjától hatályos. Tanulmányom szempontjából azon alapjogokat vettem figyelembe, amelyek a sértett érdekében számításba jöhetnek. Az ember alapvető jogairól és szabadságjogairól az Alkotmány második fejezete rendelkezik. A sértett jogállásának szempontjából az Alkotmány különböző alapvető jogokat és védelmet biztosít, amelyek befolyásolják a jogi eljárásokat és a sértettek jogait a büntetőeljárásban. Hasonlóan Magyarország Alaptörvényéhez, garantálja az emberi szabadságjogokat, az ember méltóságát. Ezen jogok a Szlovák Köztársaság területén egyetemes érvényűek, elidegeníthetetlenek és megszüntethetetlenek,

²⁸ Magyarország Alaptörvénye XV., XVIII. cikk.

²⁹ Magyarország Alaptörvénye 9. cikk, (8).

³⁰ https://www.ksh.hu/stadat_files/iga/hu/iga0005.html.

³¹ KISS BARNABÁS: *Útmutató az Alaptörvényhez*. Budapest, ORAC Kiadó Kft., 2023, <https://jogkodex.hu/doc/7265264>.

³² Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej Republiky, <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1992/460/>.

amelyeket az Alkotmány mindenki számára garantál, fajtól, nemtől vagy vallástól függetlenül.

Az ember élethez való jogát, Magyarország Alaptörvényével összhangban, a fogantatáshoz köti, amely jog az embert élete végéig megilleti. A sértett jogállása szoros kapcsolatban áll az élethez való joggal. Ha a sértett életét veszti egy bűncselekmény következtében, alapvető jogának védelmét jelenti számára, ha a bűncselekmény kivizsgálásra kerül, ezáltal az elkövető felelősségre vonása az élethez való jog tiszteletben tartásának a része.³³ A sértettek személyiségi jogainak védelme érdekében és magánélet védelme érdekében, biztosítja, hogy a sértett személyes adatai, magánélete, és testi épsége ne sérüljön a büntetőeljárás során. Különösen fontos a sértett védelme a büntetőeljárásokban, mivel gyakran előfordul, hogy szenzitív információk jutnak a hatóság tudomására.³⁴ A személyes adatok védelmének egyik leggyakrabban ellentmondó formája a lehallgatás, vagy a titkos megfigyelés. Gyakran előfordulnak hamis adatok, ami miatt fontos a megelőző védekezés. Alkotmányjogi panasz esetén a sértett az a személy, akit a jogsértés érintett, akinek alapvető jogait közvetlenül sértették.³⁵ A személyi szabadság védelme is kiemelt jelentőségű a sértett számára. Ha a sértett személyi szabadságát bűncselekmény következtében korlátozzák, akkor e jogának védelme nélkülözhetetlen. A törvény előírja, hogy az ember szabadságától való megfosztása csak jogszerűen és meghatározott körülmények között történhet. Ez az alapvető jog, ezáltal biztosítja a sértett jogainak tiszteletben tartását.³⁶ A sértett jogállása szoros kapcsolatban áll a méltósághoz való joggal, ugyanis a sértett személye és joga a büntetőeljárásban központi szerepet élvez, főleg az Európai Unió jogalkotásának köszönhetően, hiszen a sértettek és az áldozatok védelmére megalkotta iránymutatását,³⁷ amelyet minden tagállama számára kötelezővé tett. A sértett számára, amellett, hogy a büntetőeljárás során nem részesülhet megalázó bánásmódban, biztosítani kell a jó hírnevének védelmét is, ami az ő jogait erősíti az eljárásban.³⁸ ŠTEFAN KSEŇÁK kutatása során egy összetett lehetőséget vizsgált. Arra keresett választ, hogy mi a teendő akkor, ha az elnök, feladatai ellátásával összefüggésben megsértette egy másik személy

³³ Druhá oddiel čl. 15. zákona č. 460/1992 Zb.

³⁴ Druhá oddiel čl. 16. zákona č. 460/1992 Zb.

³⁵ LADISLAV OROSZ – JÁN SVÁK a kol.: *Ústava Slovenskej republiky. Komentár*. Zväzok I, Základné princípy a ľudské práva. Bratislava, Wolters Kluwer SR, 2021, 329.

³⁶ Druhá oddiel čl. 17. zákona č. 460/1992 Zb.

³⁷ A bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimum-szabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló az Európai Parlament és a Tanács 2012. október 25-i 2012/29/EU irányelve, az Európai Unió Hivatalos lapja 2012. 11. 14.

³⁸ Druhá oddiel čl. 19. zákona č. 460/1992 Zb.

személyiségi jogát, és nem vonható felelősségre. Hogyan szükséges kezelni annak tényét, hogy az érintett személytől megtagadják a bírósághoz fordulás jogát? Figyelembe véve, hogy az elnök nem vonható büntetőeljárás alá. Kérdés az, hogy ebben az esetben, az ellene indított személyiségvédelmi polgári peres eljárásban, miként kellene eljárni. Ráadásul, ha az elnök beperelhet egy másik személyt rágalmazásért, akkor miért ne indulhatna ellene is ilyen per? Mivel az elnök polgári peres eljárásban perelhető, és abban az esetben, ha a per az elnöki tisztség betöltése során elkövetett cselekményeivel kapcsolatos, Kseňák arra a következtetésre jutott, hogy szükségszerűen az alperes az állam, vagy annak illetékes szerve legyen. Érdekesnek gondolja azt a helyzetet, amelyben az elnök olyan cselekményt követne el, amely megfelel a bűncselekmény minden kritériumának, és egyúttal kárt is okozna, de nem lenne üldözhető, így a sértett fél számára az egyetlen elégtétel a bíróság által megítélt kártérítés lenne.³⁹ A sértett tulajdonjogának védelme biztosítja, hogy ha a bűncselekmény következtében tulajdonában kára keletkezett, akkor az elkövető felelősségre vonásra kerüljön, és a sértett joga a tulajdonhoz és annak védelméhez biztosítva legyen. Így sértett joga vagyoni kárának megtérítése érdekében is védelmet élvez.⁴⁰

Az Alkotmány hetedik szakasza rendelkezik a bíróság előtti jogvédelemről. A sértett számára különösen fontos, hogy a bűncselekmény következtében őt ért jogsérelem okán, jogait független és pártatlan bíróság előtti eljárásban érvényesítse. Továbbá a rendelkezés lehetőséget biztosít a sértett számára arra, hogy kártérítést követeljen abban az esetben, ha az igazságszolgáltatás során jogellenes döntést hoznak ellene, vagy az eljárást jogellenesen hajtják végre.⁴¹ A tanúvallomás megtagadásának a joga szavatolja a sértett számára azt, hogy önmagával szemben ne tegyen terhelő vallomást. A jogi segítség nyújtása kiemelt jelentőségű a sértett szempontjából, hiszen biztosítja az eljárás során a sértett megfelelő jogi képviseletét. Emellett nem elhanyagolható a tolmács jelenlétének biztosítása, amennyiben a sértett nem szlovák anyanyelvet beszél.⁴² A nyilvános tárgyalás biztosítja a tárgyaláson a sértett személyes jelenlétét, és részvételét a bizonyítási eljárásban.

³⁹ ŠTEFAN KSEŇÁK: Plnenie funkcií Ústavy Slovenskej republiky ako základný predpoklad pre jej autoritu. In: LADISLAV OROSZ – DIANA HORŇÁKOVÁ – PATRIK MÁRIO ČERNÁNSKÝ (eds.): *Ústava Slovenskej republiky a jej perspektívy, Skvalitňovanie ústavného textu a zvyšovanie autority slovenskej ústavy – reálna možnosť, alebo naivná ilúzia (?)*, Zborník príspevkov z vedeckého seminára Danišovec 23. – 25. november 2022. Košice, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika V Košiciach, Právnická fakulta Katedra ústavného práva a správneho práva, 2022, 184.

⁴⁰ Druhý oddiel čl. 20. zákona č. 460/1992 Zb.

⁴¹ Siedmy oddiel čl. 46. zákona č. 460/1992 Zb.

⁴² Siedmy oddiel čl. 47. zákona č. 460/1992 Zb.

Mint látható, az alkotmányos rendelkezések védik és biztosítják a büntetőeljárás során a sértettet megillető jogokat és a megfelelő jogvédelmet annak érdekében, hogy jogai ne sérüljenek. Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés, a jogorvoslat lehetősége, továbbá a méltányos eljárás eszméi biztosítják a sértett számára, hogy érvényesíthesse jogait a bíróság és más hatóságok előtt. Ezek mellett a kártérítéshez való jog és a jogi segítségnyújtás lehetősége garantálják, hogy a sértett érdekérvényesítése teljessé váljon. Az alkotmányos garanciák fontossága a jogállamiság és az igazságos büntetőeljárás szempontjából megkérdőjelezhetetlen.

Kseňák az alkotmányos alapjogok vizsgálata során azt az álláspontot képviselte, hogy az alkotmány tekintélyét az állam tekintélyének kell tekinteni, és ha a közvélemény elégedetlen, akkor nem lehet beszélni az alkotmány tekintélyéről, és az állampolgárok és az állam közötti kapcsolat sem tekinthető barátinak, mert egy ilyen állam nem élvez bizalmat.⁴³

4. EMBERI JOGOK EURÓPAI EGYZMÉNYE (EJEE)

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye olyan alapvető jogokat garantál, amelyek nélkülözhetetlenek az emberi kapcsolatok során, továbbá védelmet nyújtanak az állam részéről a hivatalos ügyek kapcsán kialakult sérelmekkel szemben is. Az Egyezményt az Európa Tanács tagjai 1950-ben fogadták el, egy egymás közötti szorosabb egység megvalósítása érdekében.⁴⁴ A 2. cikk kimondja az ember élethez való jogát, és biztosítja az állam általi védelmet, továbbá felelősséget a emberölésekkel szemben. A 3. cikk tilalmat fogalmaz meg az embertelen és megalázó bánásmód alkalmazásával szemben és védelmet biztosít a sértettek számára, a jogellenes eljárások elkerülése érdekében. Magyarország Alaptörvénye a tilalmazott bánásmódok kapcsán az EJEE és az Alapjogi Charta hármas felosztását és gyakorlatát követi.⁴⁵ Az Alkotmánybíróság a 32/2014. (XI. 3.) számú határozatában azt az álláspontot képviseli, hogy az EJEE 3. cikkének megsértése a törvényes bánásmóddal, illetőleg az adott büntetéssel jellemzően elkerülhetetlenül összefüggő szenvedésen és megaláztatáson túlmutató szenvedést és megaláztatást valószínűsít. Az állam köteles biztosítani a fogva tartottak emberi méltóságát, egészségét és jólétét. Amennyiben a végrehajtási intézetekben

⁴³ KSEŇÁK 2022, 178.

⁴⁴ Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről Róma, 1950. november 4, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_hun.

⁴⁵ A 32/2014. (XI. 3.) AB határozat szerint az Alkotmánybíróság kifejezetten irányadónak tekinti az EJEB joggyakorlatát.

extrém túlzásfokosság tapasztalható, annak ténye az EJEB gyakorlatában az EJEE 3. cikke megsértését jelentheti.

Az EJEE 5. cikke a szabadsághoz és biztonsághoz való jogról rendelkezik, amely mindenkinek biztosítja a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz való jogot. Ennek korlátozására csak törvényben meghatározott feltételek mellett kerülhet sor. Amennyiben az adott személy alkotmányos jogát e cikk rendelkezéseinek figyelmen kívül hagyásával megsértik, végrehajtott letartóztatás vagy őrizetbe vétel áldozatává válik, jogosult kártalanításra. A tisztességes eljáráshoz való jogot a 6. cikk garantálja, amelynek keretében a tagállamok felelősséget vállalnak a bíróság előtti egyenlő bánásmód és a hatékony jogorvoslat megteremtésére. A fair eljárás keretén belül biztosítja az ügyek független és pártatlan bíróság előtti észszerű határidőn belüli eljárását. ARATÓ BALÁZS álláspontja szerint, a tisztességes eljáráshoz való jog olyan elvárás, amelyet a jogállami alkotmánybíróságok döntései alapján dolgoztak ki, amely nem csupán az Emberi Jogok Európai Bírósága és a tagállami alkotmánybíróságokkal szemben támasztott követelmény, hanem az alacsonyabb szinten működő alkotmányos intézményekkel szemben is.⁴⁶

A hatékony jogorvoslathoz való jogot a 13. cikk biztosítja, amely arról rendelkezik, hogy az Egyezmény tagállamai mindenki számára biztosítsák az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést így a sértettek jogainak védelmét is, abban az esetben is, ha a sérelmet hivatalos minőségben eljáró személyek okozták munkájuk során. Az alapvető jogokat sértő eljárások kapcsán rögzített jogorvoslati lehetőségről az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 8. cikke⁴⁷ is rendelkezik.

Az EJEE 14. cikkében meghatározott jogok a megkülönböztetés tilalmát írják elő, amely a sértett szempontjából lehetőséget biztosít arra, hogy ügyének elbírálásakor ne részesüljön diszkriminációban sem neme, sem faji hovatartozása, sem bőrszíne, sem az általa beszélt nyelv, sem vallása, sem politikai nézete vagy egyéb véleménye, sem nemzeti vagy társadalmi származása, illetőleg nemzeti kisebbséghez tartozása, vagyoni helyzete, vagy születés szerinti illetve egyéb helyzete alapján. Az EJEE 12. kiegészítő jegyzőkönyve módosította az Európa Tanács által a 14. cikkben meghatározott tilalmat, és olyan általános tilalmat alkotott meg, amelyet kiterjesztett a nemzeti jogrendszerek egészére. Ezt a rendelkezést Magyarország a mai napig nem ratifikálta.

⁴⁶ ARATÓ BALÁZS: A tisztességes eljáráshoz fűződő jog, különös tekintettel a tisztességes igazságügyi szakértői eljárásra. In: TÓTH J. ZOLTÁN (szerk.): *Az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasz. Tanulmányok a „valódi” alkotmányjogi panasz alkotmánybírósági gyakorlatáról.* Budapest, Patrocinium Kiadó, 2023, 9.

⁴⁷ <https://www.coe.int/hu/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version->

5. EURÓPAI UNIÓ ALAPJOGI CHARTÁJA

Az Európai Unió Alapjogi Chartájának elfogadására az Európai Unió nizzai csúcstalálkozóján került sor 2009-ben. A Lisszaboni szerződés részeként mára kötelező erejűvé vált a tagállamok részére. Rendelkezései, amelyek az emberi méltóságról, a szabadságjogokról, az egyenlőségről, a szolidaritásról, a polgárok jogairól, az igazságszolgáltatásról, és a Charta értelmezésére vonatkozó elvekről szólnak, segítségül szolgálnak az Unión belüli jogbiztonság megteremtésében.⁴⁸

Az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez képest részletesebben sorakoztatja fel az alapvető jogokat, amelyek tiszteletben tartását elvárja az Unió hivatalos szerveitől és a tagállamoktól, miközben tiszteletben tartja az Unió hatásköreit és a szubszidiaritás elvét. Célja azon jogok megerősítése, amelyeket elfogadott az Európa Tanács, továbbá amelyek az Európai Unió Bírósága és az Emberi Jogok Európai Bírósága döntéseiből következethetők. Rendelkezései megerősítik az előzőekben leírt alkotmányos jogok betartásának követelményét az uniós intézményekkel és a tagállamokkal szemben. A sértett szempontjából legjelentősebbek: az emberi méltóság védelme, az élethez való jog, a kínzás és az embertelen vagy megalázó bánásmód és büntetés tilalma, a személyes adatok védelme, a törvény előtti egyenlőség, a megkülönböztetés tilalma, a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog.⁴⁹

6. MAGYARORSZÁG ALKOTMÁNYBÍRÓSÁGÁNAK HATÁROZATAI

2020-tól áttekintettem az Alkotmánybíróság által hozott határozatokat és megnéztem, hogy az adott évben, a meghozott határozatok közül mennyi határozatot hoztak a sértett, a magánvádló vagy a pótmagánvádló által indítványozott ügyekben. Az Alkotmánybíróság 2020-ban 97 ügyben hozott határozatot, amelyekből egy alkalommal döntött a pótmagánvádló mint indítványozó ügyében, 2021-ben 103 határozatot hozott, amelyekből, két esetben döntött a sértett által beterjesztett indítvány tekintetében, a 2022. évben 115 határozatot hozott, amelyekből a sértett, vagy a magánvádló mint indítványozó négy esetben fordult elő. 2023. évben 84 határozatot hozott, amelyek közül két ügyben döntött a sértett mint indítványozó vonatkozásában. 2024. évben 92 határozatot hozott, amelyekből öt határozat érintette a sértett alkotmányos jogát, 2025. évben május 10-ig

⁴⁸ Az Európai Unió Alapjogi Chartája, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISUM:I33501>.

⁴⁹ Ibid.

28 határozatot hozott, amelyek közül nyolc határozat tekintetében döntött a sértett által benyújtott panasz tekintetében.

Az Alkotmánybíróság a 3259/2022. (VI. 3.) számú határozatában az Abtv. 27. §-ának megfelelő alkotmányjogi panaszt vizsgált, amelynek során arra a megállapításra jutott, hogy bírósághoz fordulni annak a sértettnek van jogosultsága, akivel szemben nem áll fenn kizáró ok. A sértetti minőség és a kizáró okok vizsgálata az eljáró bíróság feladata. Pótmagánvádlóként akkor van lehetősége fellépni a sértettnek, ha egyéb feltételek fennállása mellett, passzív alanya is van a bűncselekménynek, aki közvetlenül a bűncselekmény áldozata. Mivel az eljáró bíróság figyelembe vette az ügy alapjogi szempontjait, az Alkotmánybíróság ennek függvényében elutasította alkotmányjogi panaszt.

Az Alkotmánybíróság 3048/2020. (III. 2.) számú határozata megsemmisítette a Veszprémi törvényszék 3.bf.800/2018/5. számú végzését, tekintettel arra, hogy a törvényszék megsértette az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésének azon rendelkezését, amely a véleménynyilvánítás szabadságáról és arról rendelkezik, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága nem irányulhat más személyek emberi méltóságának rovására. Az Alkotmánybíróság döntését arra alapozta, hogy az általános hatáskörű bíróság az alapjogi ellentétes érdekek összeütköztetésénél nem az Alaptörvény IX. cikkének szempontjait figyelembe véve mérlegelt, amellyel megsértette az indítványozó véleménynyilvánítási szabadságát.

Mint ahogy az alkotmánybírósági határozatokból is látszik, a jogalkalmazó kellő mérlegeléssel és körületekintéssel meg tudja állapítani, hogy az alkotmányos jogok megítélésére vonatkozó indítványok jogszerűek vagy sem.

Az Alkotmánybíróság 3298/2021. (VII. 22.) számú határozatában megsemmisítette a Fővárosi Törvényszék 25.Bpkf.5996/2019/2. számú végzését, arra való hivatkozással, hogy a Törvényszék megsértette az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdését, amely szerint *„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az el-lene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”* Ugyanis a Törvényszék döntésében nem vette figyelembe a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog és a magánvádas eljárás összefüggéseit. Az Alkotmánybíróság indokolásában arra támaszkodott, hogy a magánvádlót megilleti az Alaptörvény által biztosított tisztességes bírósági eljáráshoz való jog, ezen belül annak lehetősége, hogy ügyével bírósághoz forduljon, vagyis megilleti a magánindítvány benyújtásának joga, továbbá az, hogy a bíróság az ügyében eljárjon és döntsön.

Az Alkotmánybíróság 13/2023. (VII. 13.) számú határozatában megsemmisítette a Balassagyarmati Törvényszék mint másodfokú bíróság 14.Bf.28/2022/2. számú végzését, hivatkozva arra, hogy megsértette az Alaptörvény XXVIII. cikk

(1) és (7) bekezdéseit. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a Törvényszék az ügy elbírálása során nem vette figyelembe az Alkotmánybíróság 3384/2018. (XII. 14.) számú határozatában írt alkotmányos elvet, amelynek okán nem körültekintően vizsgálta annak tényét, hogy fennáll-e a bírósághoz fordulás joga, azaz a pótmagánvádlói legitimáció a konkrét ügyben. A Törvényszék megszüntette a büntetőeljárást, ezzel a sértett, mint pótmagánvádló tisztességes eljáráshoz való jogának gyakorlására nem adott lehetőséget.

Az Alkotmánybíróság 3222/2024. (VI. 25.) számú határozatával megsemmisítette a Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa mint másodfokú bíróság 6.Kbf.57/2022/8. számú végzését, hivatkozva arra, hogy az Ítéltábla megsértette az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglaltakat. Döntését arra alapozta, hogy az Ítéltábla végzése nem vette figyelembe az Alaptörvényben meghatározott követelményeket, amelyek az indokolt bírói döntéshez való jogból fakadnak, amely jog a részjogosítványa a tisztességes eljáráshoz való jognak.

Mint az Alkotmánybírósági döntésekből is látható, gyakran előfordul, hogy a jogalkalmazó döntései során nem veszi figyelembe az Alaptörvényben meghatározott alkotmányos jogokat, ennek köszönhetően a sértett jogai sérülnek az eljárás során.

7. A SZLOVÁK KÖZTÁRSASÁG ALKOTMÁNYBÍRÓSÁGÁNAK HATÁROZATAI

A Szlovák Köztársaság Alkotmánybíróságának, általam már a Magyar Kriminológiai Társaság által szervezett, A bűnügyi tudományok aktuális kérdései című konferencián előadott, majd ezt követően még meg nem jelent publikációban említett, I. ÚS 614/2013. számú határozatában, az Alkotmánybíróság határozatát az EJEE 6. cikkének (1) bekezdésével összhangban hozta meg, figyelembe véve a 301/2005. számú Büntető perrendtartás 6. §-nak rendelkezéseit. Az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy a Poprádi Kerületi Bíróság az eljárás során figyelmen kívül hagyta a panaszos azon alapvető jogát, amely a tisztességes tárgyalást és a tárgyalás ésszerű határidőn belüli lefolytatását írja elő. Határozatának meghozatalánál figyelembe vette, hogy a bíróság a nem kellően értékelte a bűncselekményre utaló jelek társadalmi veszélyességét, mivel azt jelentéktelen mértékűnek ítélte meg, ebből adódóan figyelmen kívül hagyta a panaszos alapvető jogait a sértett eljárási helyzetében.

Szintén az említett előadásnak a részét képezte a Szlovák Köztársaság Alkotmánybíróságának I. ÚS 465/2020. számú határozata is, amelyben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az ügyészség azzal a cselekedetével, hogy az ügy körülményeinek mérlegelése nélkül elmulasztotta a nyomozást, és ha nyomozott

is, azt döntésének indokolásában nem fejtette ki, hogy a bűncselekmény közvetlenül a panaszosnak is kárt okozott, nem csupán a panaszos elhunyt lányának, nem vette figyelembe az alapvető jogok és szabadságok védelmének elveit, ezzel megsértette a panaszos egyéb jogvédelemhez való alapjogát. Álláspontja alapján, a bűncselekmény következtében elhunyt áldozat túlélőit is áldozatnak kell tekinteni, abban az esetben is, ha ezen személyek nem rendelkeznek közvetlenül áldozati státusszal, viszont a hatósági eljárás fellépése eredményeként másodlagos kár érte.

A Szlovák Alkotmánybíróság határozatait is vizsgáltam 2020-tól 2025. június 27-ig, arra voltam kíváncsi, hogy hány alkalommal döntött az Alkotmánybíróság olyan ügyben, amelyben a sértett volt az indítványozó. Az Alkotmánybíróság által 2020-ban 90 döntés született, ebből 10 a sértett mint indítványozó vonatkozásában, 2021-ben 116 döntés született, amelyekből 13 alkalommal döntöttek a sértettet illetően, 2022-ben 101 határozat született, amelyekből a sértett által benyújtott indítvány 20 darab volt, 2023-ban 94 döntést hozott, amelyekből 15 indítványt nyújtott be sértett személy, 2024-ben 57 ügyben hozott döntést, amelyekből 19 alkalommal döntött a sértett által betérjesztett indítványról, 2025-ben 13 döntést hozott, amelyekből egy ügyben döntött a sértett mint indítványozó tekintetében.

Ezekből egy olyat szeretnék megemlíteni, ahol az Alkotmánybíróság nem csupán a saját Alkotmányára, de az Emberi Jogok Európai Egyezményére is hivatkozott. A Szlovák Köztársaság Alkotmánybíróságának IV. ÚS 9/2021. számú határozatában, amely az alapvető jogok sérelmét állapította meg a sértett eljárási helyzetének elhúzódása miatt, különös tekintettel az emberi méltóságra és a másodlagos viktimizációra, arra a döntésre jutott, hogy a Nagyszombati Járásbíróság megsértette a panaszos emberi méltóság tiszteletben tartásához való jogát, amelyről az Alkotmány 19. cikk (1) bekezdése rendelkezik, továbbá az ügy észszerű időn belüli elbírálásához való jogát, amelyet az Alkotmány 48. cikk (2) bekezdése határoz meg, illetőleg a megalázó bánásmód tilalmát, amelyről az Emberi Jogok Európai Egyezményének 3. cikke rendelkezik. Ugyanebben a határozatban döntött arról is, hogy a Nagyszombati Kerületi Bíróság eljárásával megsértette a panaszos emberi méltósághoz való alapjogát, továbbá az Egyezmény 3. cikkében meghatározott megalázó bánásmód tilalmát. A panaszos sértettként vett részt az eljárásban, amelyben édesanyja tett feljelentést 2008 áprilisában. A vádemelésre 2009 áprilisában került sor, amelynek alapján a Nagyszombati Járásbíróság 2011 novemberében hozott ítéletet. Viszont a Nagyszombati Kerületi Bíróság 2012. május 17-én hatályon kívül helyezte és új eljárásra utasította az elsőfokú bíróságot. Majd 2013-ban is és 2014-ben újra hatályon kívül helyezte az elsőfokú döntést, végül 2021-ben született döntés, amelyet követően a panaszos

sérelmesnek ítélte meg az eljárás elhúzódását, és az eljárás közben pszichés állapota miatt kialakult veszélyeztetett terheességét, amelyet nem vettek figyelembe. A Nagyszombati Járásbíróság és a Nagyszombati Kerületi Bíróság eljárása során az eljárás indokolatlanul elhúzódott, nem biztosították a panaszost megillető méltóságteljes bánásmódot, és ez a másodlagos viktimizáció tilalmába is ütközhet.

A leírt Alkotmánybírósági határozatok jól szemléltetik, hogy a jogalkalmazás milyen módon biztosítja a sértettek számára az alkotmányos jogaik védelmét.

8. ÖSSZEGZÉS ÉS KÖVETKEZTETÉSEK

Cservák Csaba habilitációs téziseiben azon elmélkedett, hogy az alapjogok megsértése miként akadályozható meg. Kérdése megválaszolásában feltett egy másik kérdést, méghozzá azt, hogy miként lehet egyáltalán megsérteni az alapvető jogokat? Majd arra a következtetésre jutott, hogy az alapjogok megsérthetők jogszabállyal, azaz a megalkotott jogszabály Alaptörvénybe ütközik valamely hatósági döntéssel, amelyben nem veszik figyelembe az alkotmányos jogokat, de akár belső szabályzatokkal, vagy reálcselekményekkel. Álláspontja szerint, az állam akkor hoz létre megfelelő alapjogvédelmi rendszert, ha kellő védelmet biztosít az alapjogsérelmek ellen.⁵⁰

Az alapjogokat biztosító rendelkezések, amelyek a nemzetközi gyakorlatot adaptálva beépültek az Unió és a tagállamok jogrendszerébe, biztosítják a sértettek számára az alapvető jogokat az eljárás során. Az Alaptörvényben rögzített alkotmányos jogoknak köszönhetően az állam alkotmányos felelőssége érvényesíthetővé válik jogsértés esetén.

A kialakult Alkotmánybírósági gyakorlat figyelembe veszi határozataiban az Alaptörvény rendelkezéseit, ezáltal a sértett jogbiztonságban érezheti magát.

Ha figyelembe vesszük az eljáró szervek munkáját, akkor tapasztalhatunk némi hiányosságot. Ugyanis az Alkotmányban vagy Alaptörvényben meghatározott sértettet megillető jogok, időnként önmagukban kevésnek bizonyulnak. Akkor tudnak tényleges védelmet nyújtani, ha az eljáró szervek a gyakorlatban is biztosítják azokat. Hiszen a felelősségnek nem elégséges csupán normatívnak lennie, hanem tevékeny kötelezettségben is szükséges realizálnia, ahol a sértett emberi méltósága, részvételi jogának és jogorvoslathoz való jogának biztosítása megvalósul és védelmet élvez. Ez a szemléletmód garanciális biztosítékot nyújtana a sértett jogait illetően.

⁵⁰ CSERVÁK 2016.

Úgy gondolom, hogy az állam mulasztása esetén olyan következményeket kell alkalmazni, amelyek előremutató értéket teremthetnek az alkotmányos jogok megismerése és tiszteletben tartása érdekében. Álláspontom szerint a jogsérelmet szenvedett sértettek számára hatékonyabb jogorvoslati lehetőséget szükséges biztosítani, továbbá érdemes átgondolni annak lehetőségét, hogy az eljárásban részt vevő személyek olyan képzésben vegyenek részt, amely biztosítja számukra a megfelelő tájékozottságot a sértett, vagy bármely más személy alapjogát illetően, továbbá érdemes olyan pszichológusi oktatásokat szervezni az eljárás szakemberei számára, amelynek köszönhetően kellő érzékenységgel tudnak hozzáállni a sértett ügyéhez, mivel úgy gondolom, hogy megfelelő körültekintéssel orvosolhatóvá válna a probléma.

A nemzetközi irányelvek átültetésével, és az uniós tagállami bírósági döntések megismerésével fejlődési lehetőséget biztosíthatunk az alkotmányos jogok gyakorlásában.

A jogalkalmazó szervezetben történő tudatosságnövelés előrébb viszi a társadalmat, és ezáltal nemcsak a büntetőeljárás során kerülhet előtérbe a sértett, hanem mint az alkotmányosan védett alapjogok önálló alanya is, akinek tényleges védelem jár.

IRODALOMJEGYZÉK

ARATÓ BALÁZS: A tisztességes eljáráshoz fűződő jog, különös tekintettel a tisztességes igazságügyi szakértői eljárásra. In: TÓTH J. ZOLTÁN (szerk.): *Az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasz. Tanulmányok a „valódi” alkotmányjogi panasz alkotmánybírói gyakorlatáról.* Budapest, Patrocinium Kiadó, 2023.

CSERVÁK CSABA: *Az alapjogi réteg érvényesülése és intézményrendszere: habilitációs tézisek.* 2016. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://ajk.kre.hu/images/doc4/JDI/habilitacio/Cservak_Csaba_Habil.tezisek.v1.pdf.

DOBROCSI SZILVIA: A sértett helyzete a büntetőeljárásban. In: DOMOKOS ANDREA – CZINE ÁGNES – DOBROCSI SZILVIA (szerk.): *Áldozati szerepek.* Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2025.

DOMOKOS ANDREA: A családon belüli erőszak áldozatai. In: DOMOKOS ANDREA – CZINE ÁGNES – DOBROCSI SZILVIA (szerk.): *Áldozati szerepek.* Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2025.

CHRONOWSKY NÓRA – PETRÉTEI JÓZSEF: Az alkotmányjogi felelősségről. *Jogtudományi Közlöny*, 2012 (7–8), 277–287.

JACQUES DERRIDA: *The gift of death.* Chicago, University of Chicago Press, 1992.

- KISS BARNABÁS: *Útmutató az Alaptörvényhez*. Budapest, ORAC Kiadó Kft., 2023, <https://jogkodex.hu/doc/7265264>.
- LADISLAV OROSZ – JÁN SVÁK a kol.: *Ústava Slovenskej republiky. Komentár*. Zväzok I, Základné princípy a ľudské práva. Bratislava, Wolters Kluwer SR, 2021.
- ŠTEFAN KSEŇÁK: Plnenie funkcií Ústavy Slovenskej republiky ako základný predpoklad pre jej autoritu. In: LADISLAV OROSZ – DIANA HORŇÁKOVÁ – PATRIK MÁRIO ČERŇANSKÝ (eds.): *Ústava Slovenskej republiky a jej perspektívy, Skvalitňovanie ústavného textu a zvyšovanie autority slovenskej ústavy – reálna možnosť, alebo naivná ilúzia (?)*, Zborník príspevkov z vedeckého seminára Danišovce 23. – 25. november 2022. Košice, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika V Košiciach, Právnická fakulta Katedra ústavného práva a správneho práva, 2022.
- TAKÁCS ALBERT: Az alkotmányjogi felelősség természete és elemei. *Acta Juridica et Politica*, 2015 (1), 133–159.
- TÓTH J. ZOLTÁN: A tisztességes eljáráshoz való jog az alkotmányjogipanasz-eljárásokban. In: TÓTH J. ZOLTÁN (szerk.): *Az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasz. Tanulmányok a „valódi” alkotmányjogi panasz alkotmánybíróági gyakorlatáról*. Budapest, Patrocinium Kiadó, 2023.
- A magyar nyelv értelmező szótára, <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/search/?list=eyJmaWx0ZXJzIjoeyJNVSI6IFsiTkZPX0xFWF9MZXXhpa29ub2tf-MUJFOElhXX0sICJxdWVyeSI6ICJmZWxlbFxiMDE1MXNzXHUwMGU5ZyJ9>.